

LAUSUNTO

Valtion väyläverkon investointiohjelma vuosille 2023–2030

Viitostie ry kiittää mahdollisuudesta lausua valtion väyläverkon investointiohjelma vuosille 2023–2030. Kannatamme Itä- ja Pohjois-Suomen maakuntien (Etelä-Karjala, Etelä-Savo, Pohjois-Karjala, Pohjois-Savo, Kainuu, Pohjois-Pohjanmaa, ja Lappi) kannanottoja.

Täydennämme Itä- ja Pohjois-Suomen maakuntien lausuntoa painottamalla valtakunnallisesti tärkeän, koko Suomea halkovan **pääväylän – valtatie 5 merkitystä erityisesti huoltovarmuuden ja kokonaisturvallisuuskulmasta**. Viitostie ry pitää erittäin tärkeänä, että tässä muuttuneessa toimintaympäristössä **valtatie 5 otetaan nopeutetusti laajemman kehittämisen kohteeksi**. Aloittaen Leppävirta-Kuopio hankevälistä, jonka tiesuunnitelmat valmistuvat vuonna 2022, edeten systemaattisesti koko itäisen Suomen läpi.

- 1. Onko investointiohjelmassa kuvattu ymmärrettävästi lähtökohdat ja valmisteluperiaatteet?**
Lähtökohdat ja valmisteluperiaatteet on kuvattu valtaosin selkeästi sekä ymmärrettävästi.
- 2. Onko mielestänne investointiohjelmassa kokonaisuutena onnistuttu vastaamaan sille asetettuihin tavoitteisiin ja muuttuneeseen toimintaympäristöön?**
Investointiohjelmaluonnos on sisällöllisesti valmisteltu ennen Venäjän hyökkäyssotaa Ukrainaan, siitä seuranneita pakotteita ja muuttunutta geopoliittista ilmapiiriä. Täysin muuttunutta toimintaympäristöä ei ole luonnoksessa voitu ottaa huomioon.

Kriisien (pitkittynyt pandemia ja em. hyökkäyssodan) seurauksen muutokset elinkeinoelämän toimintaympäristössä, globaaleissa logistiikkaketjuissa sekä Venäjän rajaliikenteessä eri liikennemuotojen osalta vaikuttavat kaikkein merkittävimmin itäiseen Suomeen. Muutos tarkoittaa muun muassa kotimaisen metsäbioenergian käytön lisääntymistä ja maan huoltovarmuuden (ml. kansainväliset yhteydet) merkityksen korostumista. Saimaan kanavan tavaravirtojen siirtyminen jo tulevalla liikennöintikaudella itäisen Suomen maanteille ja raiteille merkitsee merkittävää lisäkuormaa jo muutenkin korvausvelkaa omaaville väylille. Jos liikenne siirtyy kokonaan teille, kyseessä on yli 50 000 ajoneuvoyhdistelmäkuormaa vuodessa.

Gloaalien logistiikkavirtojen uudelleenjärjestelyt, konttipula, satamaruuhkat, tavaraliikenteen siirtyminen Suomen ja Venäjän väliltä Suomen rajojen sisälle sekä raaka-ainekuljetusten lisääntyminen ja jyrkästi kohonneet logistiikkakustannukset tarkoittavat sitä, että **valtatie 5:n ja Savon radan raideliikenteen välityskykyä on parannettava nopeasti**.

Toimintaympäristömuutokset ovat niin merkittäviä, että niillä on vaikutuksia koko liikennejärjestelmän ja liikenneverkon strategiseen tilannekuvaan. Viitostie ry kannattaa

vahvasti Itäisen Suomen maakuntaliittojen esitystä, että liikenne- ja viestintäministeriö sekä liikennevirastot laativat vuorovaikutuksessa alueiden kanssa pikaisesti **kattavan selvityksen ja ajantasaisen tilannekuvan toimintaympäristömuutoksesta**. Tilannekuvassa on tarkasteltava lyhyellä ja pitkällä aikavälillä vaikutuksia elinkeinoelämän kuljetuksiin valtakunnallisesti, mutta erityisesti vaikutuksia itäisen Suomen maantie-, rautatie- ja vesilogistiikkaan liikennemuodoittain ja kokonaisuutena liikennejärjestelmätasolla. Vuosien 2023–2030 investointiohjelman on perustuttava edellä mainittuun päivitettyyn tilannekuvaan ja investoinnit itäisen Suomen logistiikan toimivuuden varmistamiseksi on käynnistettävä välittömästi.

Viitostie ry on erittäin huolestunut siitä, että valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman ensimmäinen tavoite koko Suomen saavutettavuudesta ei toteudu: *Liikennejärjestelmä takaa koko Suomen saavutettavuuden ja vastaa elinkeinojen, työssäkäynnin ja asumisen tarpeisiin.*

Investointien kohdistuminen ei kohtele maata tasapuolisesti ja kattavasti.

Väyläinvestoinnit ovat koko 2000-luvun kohdistuneet pääsääntöisesti Etelä- ja Länsi-Suomeen. Nyt lausunnolla olevassa investointiohjelmaluonnoksessa rataverkon kehittämishankkeista yli 70 % (885 M€) ja maantieverkonhankkeista noin 70 % (923 M€) sijaitsevat Etelä- ja Länsi-Suomessa, kun Pohjois- ja Itä-Suomeen osoitettaisiin rahoitusta ratahankkeisiin vain noin 20 % (275 M€) ja maanteille noin 26 % (338 M€).

Kun väyläinvestoinnit ovat yli kaksi vuosikymmentä keskittyneet Etelä- ja Länsi-Suomeen on Itä- ja Pohjois-Suomen logistiikkayhteydet pahasti rapautuneet (merkittävät korjaus-, hoito- ja ylläpitovelat) heikentäen kansainvälistä kilpailukykyä. Itäisen Suomen liikennejärjestelmässä esiintyvät puutteet jarruttavatkin koko Suomen kilpailukykyä ja elinkeinoelämän kehitystä, mikäli alueen merkittävä investointipotentiali jää toteutumatta tai nykyisten toimijoiden toimintaedellytykset heikkenevät edelleen liikennejärjestelmän huonon tilan takia.

Viitostie ry edelleen painottaa tarvetta selkeyttää periaatetta, kuinka alueiden elinkeinoelämän tarpeet huomioidaan tasapuolisesti. Pelkästään laki Väylävirastosta edellyttää alueiden ja elinkeinoelämän tasapainoista kehitystä: *Virasto edistää toiminnallaan väyläverkon toimivuutta, automatisaatiota, liikenteen turvallisuutta, kestävästä kehitystä osana liikennejärjestelmän kokonaisuutta sekä alueiden ja elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä ja tasapainoista kehitystä.*

Dramaattisesti muuttunut toimintaympäristö edellyttää nyt välitöntä itäisen Suomen väyläverkoston kehittämistä huoltovarmuus-, turvallisuus- ja puolustusnäkökulmista.

3. Ovatko investointiohjelman perustelut vaikutusten kautta tasapuoliset ja selkeät?

Viitostie ry katsoo, että investointiohjelman vaikutusten arviointi on aikaisempaan verrattuna kehittynyt. Edelleenkin investointiohjelmaa eikä valtakunnallista liikennejärjestelmäsuunnitelmaa ole arvioitu seuraavista näkökulmista:

- vaikutukset koko maan liikennejärjestelmään
 - merkittävät liikennejärjestelmävaikutukset ja systeemiset vaikutukset liikennejärjestelmän kehittämiseen
 - vaikutukset valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman visio 2050:n edistymiseen
-

- vaikutukset yhteiskunta- ja aluekehitykseen sekä kansan- ja aluetalouteen
- vaikutukset valtakunnallisen liikennejärjestelmän alueellisiin kehittyneisyseroihin

Viitostie ry paheksuu erityisesti sitä, ettei väyläinvestointien aluekehityksen vaikutuksia huomioida. On kuitenkin muistettava, että Itä-Suomessa on huomattavat metsä-, kaivos- ja elintarviketeollisuuden sekä energia-, teknologia- ja koneteollisuuden sektorit. Lisäksi alueella on kehittyvä matkailutoimiala (mm. Ruka, Vuokatti, Tahko, Järvi-Sydän sekä useita kansallispuistoja) sekä kasvava terveys- ja hyvinvointiteknologian sektorit. Erityisesti Pohjois-Savossa kasvu on vahvaa ja potentiaalia on kehittyä. Esimerkiksi Kuopio on ollut maamme 2. muuttovetovoimaisin kunta viimeisten kahden vuoden aikana. Ja pelkästään Pohjois-Savon 40 veturiyritystä ennakoii seuraavaan viiden vuoden investointien olevan **yli 1,9 miljardia euroa ja rekrytointitarve yli 2900 henkeä**.

Liikenneinvestoinneilla on merkittäviä aluetaloudellisia vaikutuksia esimerkiksi yritysten sijoituspäätösten, tuottavuuden ja työmarkkinoiden osalta. Viitostie ry:n aloitteesta LUT-yliopistossa onkin tekeillä diplomityö aiheesta: ”Tieliikenneinvestoinnin välilliset aluetaloudelliset vaikutukset”. Yhdistys pitää erittäin perusteltuna, että vaikutustenarviointia laajennetaan ja syvennetään näiltä osin.

4. Miten muuttaisitte investointiohjelmaa Liikenne 12 mukaisen liikennemuotokohtaisen talouskehityksen puitteissa ja miten perustelette muutosten paremmat vaikutukset?

Viitostie ry ymmärtää tarpeen talouskurille, mutta pitää budjettileikkausten kohdistumisen liikennesektorille tässä poikkeuksellisessa geopoliittisessa tilanteessa lyhytnäköisenä. Liikenneinfran kehittämiseen ja perusväylänpitoon on nyt investoitava turvallisuus- ja puolustusnäkökulmista. Investointiohjelmassa on huomioitava Itä-Suomen erityisolosuhteet ja edellä kuvatut elinkeinoelämän vaatimukset.

Viitostie ry, tasapainoisen aluekehityksen, turvallisuus- ja puolustusnäkökulmista, esittää perustellusti, että **valtatie 5 Leppävirta-Kuopio (120 milj. €) välinen hanke nostetaan valtion väyläverkon investointiohjelmaan vuosille 2023–2030 uudeksi pääväylien kehittämishankkeeksi**. Kyseisen hankkeen tiesuunnitelmat valmistuvat vuonna 2022, jolloin investointi voidaan aloittaa heti vuonna 2023.

5. Miten kehittäisitte investointiohjelman laatimisen prosessia, sen päivittämistä ja seurantaa?

Viitostie ry pitää hyvänä, että Väylävirasto ja Traficom ovat mukana maakunnallisissa liikennejärjestelmäryhmissä, jolloin alueet pystyvät välittämään tietoa mm. väyläverkon kehittämistarpeista suoraan Väylävirastolle (investointiohjelma) ja Traficom:lle (liikenneverkon strateginen tilannekuva). On tärkeää, että tilannekuvan ja tietopohjan muodostumisen periaatteet ovat läpinäkyviä sekä selkeitä ja niistä avoimesti keskustellaan eri osapuolten kanssa. Suoraa vuoropuhelua erityisesti elinkeinoelämän kanssa on tarve kuitenkin syventää.

Lisäksi investointiohjelmaan on integroitava maakunnalliset liikennejärjestelmäsuunnitelmat ja osana investointiohjelman seurantaa on tarkasteltava myös, kuinka se edistää maakunnallisten liikennejärjestelmäsuunnitelmien toteutumista.

Investointiohjelmaluonnoksen lähtökohtana on liikennejärjestelmän strateginen tilannekuva, jossa esitetään väyläverkon nykytila ja kriittiset tarpeet. Erityisesti liikennejärjestelmän strategisen tilannekuvan valmisteluprosessia on syytä kehittää avoimempaan suuntaan. Elinkeinoelämällä ja alueen toimijoilla tietoa alueensa kriittisistä väyläverkon tarpeista sekä niiden aluekehitys- ja elinvoimavaikutuksista.

6. Miten muuten haluatte kommentoida investointiohjelmaa?

Viitostie ry kiittää Väylävirastoa hyvästä ja rakentavasta yhteistyöstä. Lisäksi yhdistys haluaa esittää vahvan tukensa Itä-Suomen neuvottelukunnan kannanotossaan 24.3.2021 esittämille **valtion väyläverkon investointiohjelmaan vuosille 2022-2029 sisällytettävälle raide- ja maantiehankkeille, joita yksimielisesti esitetään myös lausunnoilla olevaan ohjelmaan vuosille 2023-2030.**

Kunnioittavasti

Viitostie ry:n puheenjohtaja, Kuopion alueen kauppakamarin toimitusjohtaja *Kaija Savolainen*, puh. 040 514 8784, kaija.savolainen@kuopiochamber.fi

Viitostie ry:n varapuheenjohtaja, maakuntaneuvos *Markku Kakriainen*, puh. 0400 651 204, markkukakriainen@live.com

Viitostien varapuheenjohtaja *Martti Turunen*, puh. 0400 699 964, martti.turunen@kuusamo.fi

Viitostie ry:n sihteeri ja tiedottaja, *Saara Liukkonen*, puh. 040 5020 583, saaraliu@saaraliu.fi

Viitostie ry

Viitostie ry on viitostien eli valtatie 5:n varren kuntien sekä yritysten muodostama yhdistys. Vuonna 1968 perustettu yhdistys on valtakunnallisesti kattava ja siihen kuuluu 21 kuntaa, kuntayhtymä ja kaksi alueellista kauppakamaria. Yhdistyksen tarkoituksena on tehdä tunnetuksi Suomen valtatie 5:ttä liikenne- ja matkailureittinä kotimaassa ja ulkomailla sekä edistää liikenteen, saavutettavuuden ja elinvoiman kehitystä sen vaikutusalueella.

Tarkoituksensa toteuttamiseksi yhdistys toimii valtatie 5:n edunvalvojana ja edistää tarvittavaa tutkimus- ja kehitystyötä, julkaisee valtatie 5:n vaikutusalueen liikennettä ja elinvoimaa edistävää esite- ja muuta aineistoa, järjestää tiedotus- ja asiantuntijatilaisuuksia sekä tekee esityksiä ja antaa lausuntoja ja kannanottoja.

www.viitostie.fi
